

TIT. XXIX.

De Clericis Peregrinantibus.

289 **C**lerici peregrinantes (idem ex eadem ratione est dicendum de Laicis) qui scilicet ad Apostolicam sedem proficiscuntur, debent esse simul cum suis rebus sub Apostolica protectione secuti. *c. an. b. t. idem est in l. 2. tit. 24. p. 1.* Hinc qui capiunt, vel spoliant suis rebus Romipetas, & peregrinantes ad limina Apostolorum, vel ibi morantes, vel redeuntes, incurrunt excommunicationem. *c. 23. 24. q. 3.* quæ quidem hodie reservata est in *cas. 9. & 10. Bulla Cane.* Ille, qui a *Judice a quo* gravatur potest non solum verbo, sed etiam facto ipso appellare: iter, scilicet, arripiendo ad Sedem Apostolicam. *c. 52. de Appellat.* dum tamen hoc fiat intra decendum, & judici, vel parti intimetur; *arg. c. an. b. t.* Quod si postquam fuit citatus iter arripit, iudex, hoc non obstante, in causa procedat: & ideo reus debet iter arripere antequam citatione sit preventus. *c. 9. de Appellat.* Sanè arrepto itinere tempore legitimo, suspenditur jurisdictio *Judicis a quo*, ita ut nihil jam possit innovare in causa, & quidquid innovatum fuerit, revocatur, ut attentatum. Et si quid peregrinanti sit ablatum in judicio, vel extra, ipsi restituendum est. Et hæc peregrinatio ab onere petendi Apostolos relevat. Et quidem debet sic appellans iter arripere, antequam ejus adversarius impetrasse litteras Apostolicas ad delegatum, vel antequam hujus impetrationis: notitiam habeat: alias itineris arreptio, ut malitiosa ei non prodest: quia hæc appellatio non ad deprimendam cujusquam justitiam, sed ad removendam gravamen fuit concessa. *c. 15. de Appellat.*

TIT. XXX.

De Confirmatione utili, vel inutili.

290 **C**UM sententia appellata sæpe confirmetur à *Judice superiore*, in presenti agitur de ejus confirmatione: & inde etiam de aliorum actuum confirmatione tractatur. *Confirmatio etenim est juris prius habiti, seu quasi corra-*

boratio per legitimum superiorem facta. Præsupponit liquidem aliquid esse, quod confirmetur: nec alius quam superior confirmare potest, cum confirmatio proprie dicta ad imperium pertineat; & omnium ore decantatum sit: *quod par in parem non habet imperium. L. 4. ff. de Recept. qui arbitri.* Quod si inferior aliquando confirmare dicatur, potius approbat, quam confirmat. Confirmatio est duplex: alia est *simplex*, seu *in forma communi*, & *ordinaria*; alia in *forma speciali*, seu *ex certa scientia*. *Confirmatio simplex* est quando superior non plene, sed in consensu tantum de negotio instructus actum inferioris confirmat in eo statu, in quo antea fuit. Et in dubio confirmatio in forma communi facta censetur: nisi constet, factam esse in forma speciali, & ex certa scientia. Talis enim confirmatio non præsumitur, nisi probetur. *Suar. de Legib. lib. 8. cap. 18. n. 7. Barbos. in c. 2. b. t. n. 3. contra Joan. And. & alios.* Et licet confirmatio communis auctoritatem, & majorem firmitatem actui tribuat, quando ipse est validus quando tamen est invalidus nullum effectum habet confirmatio, sed cum in sua nullitate relinquit. *c. 4. b. t. c. 29. de Privileg. Suar. de Legib. lib. 8. c. 18. n. 8.* quia quodammodo est conditionalis, & animus Principis non est novum jus dare, sed tantum præexistens roborare. Hinc privilegia per Papam, vel Tridentinum revocata, si postea in forma communi confirmentur, non reviviscunt: secus est, si in forma speciali confirmentur.

291 *Confirmatio in forma speciali* est, quando cum exacta negotij notitia, omnibusque illius circumstantijs accuratè examinatis, actum inferioris confirmat superior: v. gr. si in confirmatione apponantur hæc clausulæ: *Ex certa scientia, ex plenitudine potestatis: vel supplendo omnes juris, & facti defectus: vel non obstante contraria dispositione:* vel alia similes; vel si actus confirmatio à confirmante iteretur, vel aliter constet, cum plena cognitione, velle superiorem actum confirmare. Vel si in confirmatione inseratur totus tenor actus confirmati. *c. 8. b. t.* Et tunc confirmantur etiam ea, quæ præsumitur Princeps ignorare, ut statuta; & consuetudines. Speciales locorum, quæ alias etiam ex clausula *ex certa scientia*: non confirmantur. *Barbos. in c. 4. b. t.* Confirmatio igitur specialis æquivalere novæ concessioni, ac proinde novum jus actui confirmato tribuit, suppletque defectus, qui in eo interveniunt, et si forte invalidus erat,

validum reddit. *c. 1. de Transaction. & Gloss. ibid. Suar. de Legib. lib. 8. c. 18. n. 12. Gonz. in c. 2. b. t. n. 5.* nisi actus labore confirmari potest, cum confirmatio proprie dicta ad Imperium, Divinum; & Gentium; vel talis, ut licet possit, non tamen solet confirmans dispensare. Quippe tunc specialis mentio requiritur, *c. 31. de Reg. jur. in 6.* vel si sit in tertij præjudicium: quoniam non præsumitur, Principem tertio velle præjudicare; nisi hoc specialiter exprimat. *c. 15. de Offic. delegat.* Confirmatio super sententia, à qua erat appellatum non valet, si appellatus malitiosè prevenit appellantem: alias pendet, donec de appellatione cognoscatur. *c. 3. b. t.* Nec valet, item confirmatio, quam Religiosus impetravit à Papa super temporalis administratione, seu Prioratu, si tacuit, se Religiosum: si verò expressit, rescriptum præsumitur falsum: quia Papa non solet hoc concedere. *c. 5. c. 6. b. t.* Nec tenet sententia, seu laudum contra formam juris, vel compromissi latum per arbitros, licet per Papam fuerit in forma communi confirmatum. *c. 7. b. t.* item collatio Ecclesie alicui facta per Legatum, & Papam confirmata non hædit Jus Diocesani. *c. 9. b. t.* Sitamen dubitetur, an confirmatio sit vera, vel falsa, legitima, seu illegitima, non potest de hoc principaliter cognoscere iudex

inferior, potest tamen incidere; *arg. c. 9. de in Integr. restit. l. 3. c. de Judic. v. g. si sciat, actum à Papa, in forma communi confirmatum, esse invalidum, accessorie pronuntiat confirmationem esse nullam. Vel si confirmatio sit subreptitia, vel de re litigiosa. c. 1. c. 2. b. t.* secus est si dubitetur, an in forma communi, vel specialiter sit facta, ut sciat, an possit de re confirmata judicare. Nam tunc de tali confirmatione nequit inferri judicare. *c. 1. b. t.* Quando instrumenta privilegiorum per veritatem sunt consumpta innovari solent: sed cum hæc innovatio tantum sit materialis nullum novum jus tribuit. *c. 4. b. t. c. 13. c. 29. de Privileg.* si verò ipsa gratia, vel privilegium confirmetur à Principe, si hoc in forma communi faciat, nihil de novo addit, nisi majorem firmitatem, si in forma speciali fiat, gratiam; & jus de novo confert hæc confirmatio. Et si forte privilegium per non usum, vel usum contrarium, vel revocationem sit amissum, illud reviviscere facit. *Suar. de Legib. lib. 8. c. 20. n. 8.* ubi alios citat, refertque, hanc fuisse sententiam doctissimorum virorum Salmanticensium. *Barbos. in c. 4. b. t. n. 18. & alij.* Hæc de judicij dixisse sufficiat, nec nobis datum est hanc materiam velis expansis navigare, sed tantum oram adlabere permisit, siquidem incunctanter properamus ad metam.

LIBER III. DECRETALIAM.

GREGOR. IX. PONTIF. MAX.

TITUL. I.

DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM

CUM Clericorum vita sit quasi speculum, & norma vivendi toti Populo. *Trid. sess. 22. de Ref. cap. 1. l. 57. tit. 5. p. 1.* ibi: *Querdamente debén los Perlados traer sus sciencias, como omes, de quien los otros toman exemplo.* Hinc est, quod debent non solum alijs scandalum non dare, sed cæteros suo exemplo edificare. Sanè Clerici, & beneficiarii, etiam in minoribus constituti, ut per decentiam habitus extrinseci etiam honestatem

intrinsecam ostendant, debent deferre vestem, & coronam; seu tonsuram suo ordini congruentem: quod si non faciant ultra peccatum grave, quod regularitèr committunt, puniuntur suspensione ab ordinibus, officio, & beneficio: & si semel correpti denuò delinquant, coercendi sunt per privationem officiorum, & beneficiorum. *c. 15. h. t. c. 1. 2. eod. Trid. sess. 14. de Ref. cap. 6.* Sed ut hæc pœnæ incurrantur, est necessarium, ut Clericus habitum perseverantèr non ferat, ita ut

com-

communiter existimetur Laicus. Nec poen-
nas incurrit, qui non desert habitum in iti-
nere, vel qui timet periculum: vel si domi
non deferat: vel si non deferat tonsuram, si
tamen desert habitum: vel si non deferat
habitum conducit ad fructum, & salutem
animarum, vel ad tollendum scandalum,
vel quid simile: nam tunc, etiam Religiosi,
possunt suae Religionis habitum exuere. Et
sic fit in Sinicis, & Malabaricis Missioni-
bus, ubi Missionarii barbam oblongam nutri-
unt, vesteque propria Regionis induuntur,
ut aliquando vidi Manilae; tunc ergo
habitum proprium Clericorum describe-
mus, & quid ad eorum spectet honestatem
dicemus.

2. Et ut à capite incipiamus: omnes
personae Ecclesiasticae debent coronam ha-
bere. c. 32. D. 23. ibi: *Nec oportet Cleri-
cos comam nutrire, & ministrare, sed
attonso capite, patentibus auribus, & se-
cundum Aaron talarem vestem induere, ut
sint in habitu ornato.* Utus tonsurae Eccle-
siasticae, quae à temporibus Apostolorum
viget, ortum habuit à Nazaraeis, qui
prius crine servato post magnam vitae con-
tinentiam caput radebant, & Capillos in
ignem sacrificij projiciebant. S. Isidor. L.
2. de Eccl. Offic. cap. 4. Barb. de Jur. Eccl.
L. 1. c. 40. n. 5. Circa significationem
coronae, & tonsurae audiamus. D. Hieronym.
in c. 7. 1. q. 1. Qui loquendo de Clericis
ait: *Hi namque sunt Reges, id est, se &
alios regentes: ita, & in Deo Regnum ha-
bent, & hoc designat corona in capite: hanc
coronam habent ab institutione Romana Ec-
clesiae in signum Regni, quod in Christo spec-
tatur. Rasio vero capitis est temporalium
omnium depositio.* Nec Clerici possunt bar-
bam nutrire, sub excommunicationis poe-
na. c. 5. b. t. ibi: *Clericus neque comam
nutriat, neque barbam.* Junct. c. 4. b. t.
Quod si nutriant, possunt inviti à suo Ar-
chiepiscopo tonderi. c. 22. D. 23. c. 7. b. t.
Utus comae fictitiae. Hispanè: *Peluquín*,
aliquando potest licere ex rationabili cau-
sa: v. g. ob capitis debilitatem, praecipue
ubi praxis faver. Sub excommunicatione
tamen est prohibitum celebrare Missam
capite velato. c. 57. de Conf. D. 1. &
Innoc. XII. An. 1692. Ab Episcopis contra
hunc abusum remedium adhiberi decre-
vit, & denique Bened. XIII. utrumque
fictitiae absolute prohibuit. Sed con-
tra tot Decreta praevalet usus, vel abu-
sus: praecipue in Galia, & Italia. Cle-
rici, Hispaniae in hoc puncto (utinam, &
in alijs!) Sacrorum Canonum simplicita-
tem sequuntur.

3. Vestis Clericorum debet esse talaris,
id est, usque ad talos pertingens. c. 32.
D. 23. Clausa desuper, nimia brevitate,
vel longitudine non notanda: pannis ru-
beis, aut viridibus, necnon manicis, aut
fotularibus consutijs, frænis, sellis, pec-
toralibus, calcariis deoaratis, aut aliam
superfluitatem gerentibus non debent uti:
cappas manicatas ad Divinum Officium
intra Ecclesiam non gerant, sed nec alibi,
qui sunt in Sacerdotio, & personatibus
constituti, nisi iusta causa timoris exegerit,
habitum transformari. Fibulas om-
nino non ferant, neque corrigias auri, vel
argenti ornatum habentes: sed nec annu-
los, nisi quibus compedit ex Officio Digni-
tatis, ut Episcopis. Pontifices autem in
publico, & in Ecclesia superindumentis
lineis omnes utantur, nisi Monachi fue-
rint, quos oportet ferre habitum Mona-
chalem. Palijs distibulatis non utantur in
publico, sed vel post collum, vel ante
pectus, hinc inde connexis. c. 15. b. t.
Denique tamquam regula generalis debet
haberi, quod Clerici utantur veste com-
muni Clericorum juxta Regionis ubi re-
sident usum, & consuetudinem. c. 15.
D. 30. Episcopi utuntur galero viridi, &
vioiaceo, Regulares colore praescripto suae
Regulae. Cardinalibus concessit Innoc. III.
in Conc. Lugd. An. 1240. utrumque
rubri galeri, Hispanè: *Capelo*. Ceteri ve-
rò Clerici communiter nigro colore utun-
tur. Clerici verò, si Doctores sint, possunt
uti annulo, siquidem annulus est unum
ex insignibus, quibus inaugurantur Doc-
tores, cum creantur. Barb. de Jur. Eccl. L.
1. c. 40. n. 23. Licet alij teneant contrarium:
quare praxis ubique erit servanda.

4. Etiam prima tonsura initiati, si be-
neficium habent, vel pensionem, vel jus
ad beneficium, habitum Clericalem, &
tonsuram simul deferre tenentur. Cl. 2.
b. t. Trid. sess. 14. de Res. cap. 6. Nec suffi-
cit gestare habitum, vel deferre coro-
nam. Barbos. de Jur. Eccl. L. 1. c. 40. n. 3.
& alij. Si non habent beneficium, non
tenentur deferre habitum, & tonsuram
Clericalem, sed si non deferant non gau-
dent fori privilegio: Imò nec Canonis
juxta Suar. de Censur. D. 22. sess. 1. n. 11.
& alios, quod negant Molina de Just. &
Jur. tr. 3. D. 54. n. 9. & alij. Attamen pri-
vilegium fori semel amissum per habitus
dimissionem, illum reassumens, iterum
recuperat, & sic declaratum refert. Barb.
in Trid. sess. 23. c. 6. n. 6. Nec arma, sub
excommunicationis poena, Clerici possunt
gestare. c. 2. b. t. nam arma Clericorum
sunt

sunt dolor, fletus, orationes, & lacrymae.
c. 3. 23. q. 8. C. fin. D. 36. Et Religiosi,
si arma teneant, sine Superioris licentia,
intra Monasterij septa, ipso facto sunt
excommunicati. Cl. 1. §. Quia verò, de
Stat. Monach. Omnes tamen in casu ne-
cessitatis ea gestare possunt: v. g. in iti-
nere, vel in obsidione, ad terrorem latro-
num, vel ad propriam defensionem. Gloss.
in c. 2. b. t. V. Clerici. Barb. de Jur. Eccl.
L. 1. cap. 40. n. 139. Quod si ter moniti à
suis Praelatis Clerici non paruerint, cum
privilegio fori amiserint, possunt armis
spoliari per Magistratum Saecularem, vel
si inflagranti crimineprehendantur, &
aliter damnari ab ipsis inferendum non
possit vitari: imò juxta Covarr. lib. 2. V. b.
cap. 20. n. 18. & Clar. §. fin. q. 36. n. 26.
possunt spoliari à Judice Saeculari armis
Legis Politicae prohibitis: quod tamen re-
ctius negant Barbos. Gonz. & alij: quia
coercitio Clerici pertinet ad Ecclesiasti-
cam, non tamen ad Saecularem potesta-
tem. c. 2. §. 12 de Foro comp. c. 8. de Judic.

5. Clerici, praecipue in Sacris consti-
tuti, non solum castè, & continenter vi-
vere debent, sed etiam extra omnem in-
continentiae suspicionem. c. 13. b. t. Ideo-
que Monachialium Monasteria sub depositio-
nis poena prohibentur frequentare sine
iusta causa. c. 8. b. t. Leg. 36. tit. 6. p. 1.
Gonz. in c. 8. b. t. num. 2. A crapula, &
ebrietate, quae est fomes omnium vitio-
rum. C. fin. D. 35. mentis exilium, & li-
bidinis provocat incrementum, diligenter
Clerici debent abstinere. Unde vinum sibi
temperant, & se vino, nec ad bibendum
quispiam incitetur, nam ut aebat Poeta,
& Venus in vinis, ignis in igne fuit. Abo-
lendusque est abusus, quo ad potus aequa-
les suo modo se obligant potatores; qui
in hoc culpam committunt, nec desistunt
à Superiore communiti; ab officio,
vel beneficio suspenduntur. c. 14. b. t.
Non tamen prohibetur potatio ad aequales
haultus, quae fit causa urbanitatis, His-
panè: *Brindis*. Si ebrietatis absit periculum
Vallens. hic n. 7. Nec tabernas ingredi
possunt, edendi, aut bibendi causa, nisi
itineris necessitate compulsi. c. 15. b. t. c.
2. c. 3. c. 4. D. 44. Et quamvis maxime de-
ceat, quod à comedijs profanis abstineant,
jam ex usu frequentij non generatur scan-
dalum, ac proinde jam est commune,
quod Clerici, etiam in sacris constituti,
non peccent graviter, si comedijs inter-
sint, solum ex curiositate; imò sine ullo
peccato assunt Clerici, & Religiosi co-
medijs honestis, quae in domibus privatis,

imò & aliquando in Conventibus, vel
Collegijs Religiosorum representantur.
Sancb. de Matr. L. 9. cap. 46. n. 41. Barb.
in c. 15. b. t. n. 3.
6. Clerici etiam debent vitare convi-
via nuptialia, ubi amatorum, & turpia can-
tantur, aut motus corporum Choris, &
saltationibus eleruntur, ne auditus, aut
obtusus sacris mysterijs deputati turpium
spectaculorum, atque verborum conta-
gione polluantur. c. 19. D. 34. L. 57. tit.
5. p. 1. Clericis etiam prohibetur, canes,
& accipitres ad venandum habere: licet
tamen ipsis piscari: imò & venari, dum
ad recreationem licitam, & honestam, ho-
nestoque modo fiat. Barb. de Jur. Eccl.
lib. 1. cap. 40. ex n. 79. Debetque abesse
ad eis avaritia, & in eo casu prohibetur
negotiationis exercitium, & praecipue usua-
rium lucrum. c. 2. C. fin. b. t. cambia,
maximè, quae spe lucri incuntur. c. 18. in
fin. de Confub. L. 46. tit. 6. p. 1. Confectio,
& utius auri Chymici sub privatione be-
neficij, & alijs poenis. Extrav. un. de Crim.
falsi. Inter com. Etiam ipsis prohibetur, tes-
tamentum condere. c. 1. de Testament. Et
si Judices sint, gratis judicare debent,
nec accipient munera, vel dona, nec de-
cimam, nec quotam litis, nisi hoc habeat
consuetudo. c. 10. b. t. Clerici in sacris
constituti nequeunt interesse spectaculis,
nec nimis, nec agitationi Taurorum. L. 57.
tit. 5. p. 1. ibi: *Non debent ir à ver los
juegos, assi como alanzar, ò boboradar, ò
lidiar los toros, ò otros bestias bravas, nin
à ver à los que lidian.* Et praecipue est pro-
hibitum, adesse Taurorum agitationi à
S. Pio V. Pro Regnis tamen notata Hispan-
nae poenas, & censuras contra Clericos
impositas sustulit Clem. VIII. 13. Januar.
An. 1596. exceptis Monachis, & fratribus
Mendicantibus, ceterisque Regularibus,
cujuscumque Ordinis, & instituti. Barb.
de Jur. Eccl. lib. 1. c. 40. n. 62. Et quamvis
plures teneant, Religiosos, etiam Magistros,
& DD. Universitatis nostrae Salmantinae
graviter peccare, si agitationi Taurorum
intersint, etiam cum Senatus Academicus
assitit, nihilominus. Mendo de Jur. Aca-
dem. lib. 2. ex n. 311. judicat, sic assisten-
tes excusari à peccato gravi, saltem ob
tolerantiam, & consuetudinem: pro qua
sententia ibi citat. Rodrig. Lezan & Pellizar.
Clericus verò, vel etiam Religiosus, qui
in his Insulis videret gallos gallinacos
pugnare, nullomodo eum dammandus; si
tamen ipse per se luderet, saltem indecentiam
contineret; maxime si hoc faceret
frequentè.

Clerici officia, vel commercia secularia exercere non possunt, maxime inhonestia, ut carnicum, seu lanionum, & tabernatorum. *Cl. 1. b. r. t.* similiter prohibetur, ne intendant mimis, histrionibus, nec jocularioribus. *c. 15. b. r. t.* Et qui se joculariores, seu goliardos faciunt, aut bufones, si per annum artem illam ignominiosam exercuerint, ipso jure; si autem tempore breviori, & tertio muniti non respicerint, careant omni privilegio Clericali. *C. un. b. r. t. in 6.* Etiam ipsis prohibetur lusus alearum, & taxillorum. *Can. 41. Apost. c. 15. b. r. t. l. 57. tit. 5. p. 1.* ibi: *Otrofi non debent jugar dados, nin tablas, nin pelota, nin tejuelo, nin otros juegos semejantes de estos.* Et *ibid. Greg. Lop.* Et hinc omnis ludus illis prohibetur, qui magis fortuna, quam arte fit: permittitur tamen omnis ludus, qui magis in ingenio, & virtute corporis consistat, quam in sorte, vel fortuna: & graviter peccabant, si frequenter, & cum scandalo populi ludo prohibito vacent. Si tamen moderate, & ob recreationem, & sine scandalo populi ludant, licite hoc faciunt, ut accidit in ludo scachorum, seu latrunculorum, vel etiam trochorum. *Hisp. panè: Algedrez, Damas, y Trucos.* *Barbos. in c. 15. b. r. t. ex n. 7.* Quod etiam usus ad chartas pictas. *Hisp. panè: Naypes,* extendit: quinimo aliqui Religiosi solent ludo harum chartarum ad recreationem uti. Sed quicumque ludus ad recreationem adhibeatur debet esse moderatus, & honestus. ut ait *D. Thom. 2. 2. q. 168. art. 2. in corp.* ibi: *Hujusmodi autem dicta, vel facta, in quibus non quaritur nisi delectatio animalis, vocantur ludica, vel jocosa, & ideo necesse est talibus interdum uti, quasi ad quandam animæ quietem, & hoc est, quod Philosophus dicit in 4. Ethic. quod in hujus vite conversatione quedam requies cum ludo habetur; & ideo oportet interdum aliquibus talibus uti, circa que tamen videntur tria esse precipue cavenda: primum, & principale est, quod predicta delectatio non quaratur in aliquibus operationibus, vel verbis turpibus, vel noxiis, unde Tullius dicit in 1. de Offic. Quod unum genus jocandi est illiberale, petulans, flagitiosum, obsecratur aliud autem attendendum est, ne totaliter gravitas anime resolvatur: unde Ambrosius dicit in 1. de Offic. Caveamus, ne dum relaxare animum volumus, solvamus omnem harmoniam, quasi concertum quemdam bonorum operum. Et Tullius dicit in 1. de Offic. Quod sicut pueris non omnem ludendi licentiam damus, sed eam que ab honestis actionibus, sic in ipso joco aliquod probi ingenij*

lumen eluceat. Tertio autem attendendum est, sicut & in omnibus alijs humanis actionibus, ut congruat persone, & tempori, & loco, & secundum alias circumstantias debite ordinetur, ut scilicet sit, & tempore, & bonine dignus, ut Tullius dicit *ibidem*, hujusmodi ergo secundum regulam rationis ordinantur. *Habitus autem secundum rationem operans est virtus moralis, & ideo circa ludos, potest esse aliqua virtus, quam Philosophus Eutrapelium nominat, & dicitur aliquis Eutrapelus a bona conversatione, quia scilicet, bene convertit aliqua dicta, vel facta in solatium. Et in quantum per hanc virtutem homo refranatur ab immoderantia ludorum sub modesta continetur. Et art. 4. in corp. ait ex Seneca: sic te geras sapienter, ut nullus te habeat tanquam asperum, nec contemnat quasi vilem: illi autem, qui in ludo deserviunt, nec ipsi dicunt aliquid ridiculum: & dicentibus molesti sunt, quia scilicet, moderatos aliorum ludos, non recipiunt, & ideo tales vitiosi sunt, & dicuntur duri, & agresses. Debet tamen sumi ludus moderate, sicut sal pro condimento, & solium ad refectorem virum juxta illud: quod caret alterna requie durabile non est: hanc reparat vires, fessaque membra levat.*

8 Olim Clerici in communi, & in una domo vivebant, & in uno dormitorio dormiebant, & in uno refectorio edebant, & quia juxta Sacros Canones, & sub una regula vivebant, dicebantur *Canonici*, seu *Regulares. c. 6. D. 32. c. 3. 12. q. 1. c. 9. b. r. t.* Quod sciente, & tolerant Pontifice, per contrariam consuetudinem ablatum est. Ut tamen Clerici liberius Sacra Officia exercent, & Divinis intendere valeant, Laici, quando Sacra Mytheria celebrantur, secus Altare, vel in Choro stare, vel sedere inter Clericos non presumant, sed pars illa, que cancellis ab Altari dividitur tantum plallentibus pateat Clericis. Ad orandum verò, & communicandum, Laicis, & feminis sicut mos est, pateant Sancta Sanctorum. *c. 1. b. r. t.* In Templis prohibentur musica vana, & lasciva. *Extr. un. b. r. t. inter com.* Nam in Ecclesijs Dei Psalmodia cantantia precipitur, ut fidelium devotio excitetur, & postea reprehendendo taliter cantantes ait: *Currunt enim, & non quiescunt, aures inebriant, & non mendentur, gestibus simulant, quod deprecantur, quibus devotio, qua erenda contemnitur, vitanda lascivia propalatur.* *Trid. sess. 22. Decret. de Observ. in celebr. Missa.* Et *ibid. Barbos. n. 23. D. 1. hom. 2. 2. q. 91. art. 3. ad 4. ait: Quod non debent in Ecclesia haberi musica instrumenta, ut Organum, &*

Cythera; quia magis ad delectationem, quam ad devotionem movent. In veteri Testamento permittentur obduritiam populi. Etiam prohibentur in Ecclesijs ludi theatrales, & scenici profani, & inhonesti, nulla consuetudine, seu potius corruptela ad hoc favente, ne iniquetur Ecclesie honestas per talem turpitudinem, nec item possunt Clerici tales ludos facere. *c. 12. b. r. t.* Non tamen prohibentur ludi honesti, & pie representationes, in quibus præsepe, Sepulchrum Christi, & vita Sanctorum, & alia hujusmodi representantur, & ad devotionem excitant, & in nostra Hispania homines larvati, Gigantes personati, seu apparentes, & chori plallentium, & saltantium intermiscuntur in processionibus, quæ fiunt in die festivitatis Corporis Christi, forte ad exemplum Regis David, qui in signum lætitiæ saltabat totis viribus ante Dominum. *2. Reg. 6. v. 14.* Quod in tota Hispania servatur, & præcipue in Urbe Granatensi, ubi mirabili, & fereque incredibile magnificientia, & solemnitate hæc festivitas celebratur. Etiam in Ecclesia Tolitana in Octava Corporis Christi, juvenes, qui ibi dicuntur *Sises, & Infantes*, saltant ad numeros magna cum dexteritate cooperi galeris, etiam patente Sanctissimo Sacramento, ut sæpe vidi, comprobant *Glos. Barb. & Gonz. in c. 12. b. r. t.*

9 Etiam prohibitum est causa ludibrii, uti habitu Monachali, vel alio Religioso. *L. 36. tit. 6. p. 3.* Et Sæcularis, qui hoc facit, peccat graviter, & potest à JUDGE Ecclesiastico puniri. *Barbos. in c. 12. b. r. t. n. 4. & 5.* Nec enim res, quæ sacris usibus sunt destinata, debent ad profanos adhiberi, & quia indecens videtur in Ecclesia sumere tabacum, etiam in pulverere, ab hoc deberemus abstinere, sed cum jam usus contrarius in aliquibus locis prævaluerit, potest dissimulari, non tamen potest permitti, quod in Ecclesia sumatur tabacum solidum per fumum, quia hoc valde indecens est, nec quod mastictur confectio, quæ hic dicitur *buvo*. Quando vero aliqua necessitas adest, v. g. ob magnam pluviam, vel ob solis æstum, vel si alius locus importunus non invenitur, possunt in Ecclesia fieri honesta convivia: nam in *c. 4. D. 42.* dicitur: *Non oportet in Basilicis, seu in Ecclesijs agapem facere, & intus manducare, vel accubitus sternere.* Et in *c. 5.* additur: *Nulli Episcopi, vel Clerici in Ecclesijs convivunt, nisi fortè transientes hospiciorum necessitate illis reficiantur.* *Suar. de Rel. 1. 1. l. 3. cap. 6.*

n. 7. Barb. de Jure Eccles. l. 1. cap. 40. ex n. 52. Etiam pro honestate vite Clericalis, & pro Clericorum obligatione statutum est, ut quilibet Parochus, si ipse Curæ Parochiali non sufficiat, & sufficienter redditus habeat, alium Clericum debeat in socium assumere, qui cum ipso cantet Epistolam, vel lectionem legat, & qui possit scholas tenere, & admonere debet suos Parochianos, ut filios suos ad fidem discendam mittant ad Ecclesiam, quos & ipse cum omni castitate erudiet. *c. 3. b. r. t.* Clericus demum talis debet esse qualis vir bonus describitur ab Horat. *lib. 1. Epist. 16. Qui consulta Patrum, qui Leges, juraque servat. Quo multæ, magnæque sciantur judice lites, quo responsore, & quo causa testentur.* Debet enim sibi attendere, & doctrinæ, bonorumque operum se exemplum exhibere, & se Populo virtutum speculum ostendere, & maxime caveat, ne sua vita dedecori sit statui Clericali, nec occasione præbeat, ut à Sæcularibus ordo, & status Clericorum contemnatur, vel blasphemetur. Et in hoc sano sensu debet curam de bono nomine habere, ut dicitur *Eccles. 41.* non verò inhiando, ut stellio plausui, acclamationi, & vanitati; debet tamen cavere, ne incidat in Scyllam cupiens vitare Carybdim. Nam licet ergo credam, hominem esse Dominum omnium, quæ habet præter vitam, cujus dominium Deus sibi reservavit, ac proinde suæ famæ Dominum esse, non tamen potest eam prodigere: nam sic contra charitatem faciet: imò & aliquando contra justitiã: quando scilicet sua fama est alijs necessaria, ut solet esse fama Episcoporum, Prælati, Parochi, Prædicatoris, vel Monachi, quod satis significat *D. Thom. 2. 2. q. 73. art. 4. ad 1. ibi: In cuiusque arbitrio, est pati detrimentum suæ famæ, nisi hoc vergat in detrimentum aliorum.* Et clarius explicat Aug. in Sermone de Communi vita Clericorum, in *c. 10. 12. q. 1. ibi: Nolo, ut aliquis de vobis inveniat male vivendi occasionem: providemus enim bona, ut ait Apostolus, non solum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus: propter nos conscientia nostra sufficit nobis, propter vos fama nostra, non pollui, sed pollere debet in vobis. Tenete, quod dixi, atque distinguite: due res sunt conscientia, & fama: conscientia necessaria est tibi, fama proximo tuo: qui fidens conscientia sua negligit famam suam, crudelis est. Latius prosequuntur Soto de *sup. l. 4. q. 2. art. 3. Less. de Just. lib. 2. cap. 4. n. 59. & 60.* Sancto ergo Sacerdotes vivere debemus, secundum*

notri status sanctitatem, imò & per nos alijs sanctè vivere debent: alias, ve nobis! & quidem mihi incredibilem incurrit terrorem illa formidabilis Gregorij consideratio: Cui rei (ait ipse) similes dixerim Sacerdotes malos, nisi aque baptismali? qua peccata baptizatorum diluens, illos ad Regnum Caeleste mittit, & ipsa in cloacas descendit.

TIT. II.

De Cohabitatione Clericorum, & mulierum.

10 Clericis non licet cohabitare in una domo cum quibuscumque mulieribus, de quibus suspicio incontinentiae esse potest. c. 16. D. 32. Trid. sess. 25. de Ref. cap. 14. Etiam si tales feminae, mater, vel aliae consanguineae sint, quia intelligente Diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedilequis earumdem. c. 1. b. t. L. 38. tit. 6. p. 1. Et Clericum cohabitantem cum muliere, de qua possit esse rationabilis suspicio, peccare mortaliter, etiam si consanguinea, vel affinis sit, deducitur ex c. 9. b. t. & ibid. Barbof. n. 2. Debet ergo Clericus non solum vitare peccatum, sed etiam illius suspensionem, & a se periculum avertere peccandi, & ideo a consortio foeminarum debet abstinere: nam licet aliter possit vitare peccatum, tamen in fuga efficax, & facile invenietur remedium adversus omnes insidias carnis, & Diaboli ex Apost. 1. ad Cor. 6. Fugite fornicationem, & ut bene notat Aug. non dixit: Resistite, sed fugite, & hinc optimam deducit illationem: Ergo contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam. Siquidem teste Philone, & uniuscujusque propria experientia, molestissima omnium affectionum concupiscentia est, à cuius stimulis nec David, nec Salomon, nec ipse Apostolus, alijque viri sanctissimi fuerunt exempti: Et documenta damus, qua finis origine nati. Quod si absit periculum incontinentiae, & illius suspicio, permittitur Clericis, habere in sua domo consanguineas, & earum pedilequas. c. 27. c. 31. D. 81. c. 9. b. t. Imò & alias foeminas extraneas, si sint provectoris atatis, & bonae fama.

11 Sed hoc est notandum discrimen, quod extraneae, si juvenes sint solent esse

suspectae, secus consanguineae nisi aliae circumstantiae, & indicia suspensionem generent: ac proinde extraneae si juvenes sint, nullo modo possunt in Clericorum domibus morari, ut deducitur ex L. 37. tit. 6. p. 1. & ibid. Greg. Lap. V. Son. et alios citans. Consanguineae vero, si aliunde suspectae non sint, possunt in domibus Clericorum habitare. c. 9. b. t. L. 37. tit. 6. p. 1. Et hoc modo facile concordantur. c. 1. & c. 9. & alij similes, qui prima facie contrarij videntur. Etiam Episcopis Sæcularibus permittitur, quod possint in sua domo foeminas, etiam extraneas, habere ut domestico servitio incumbant, dum tamen omnis suspicio absit, ut deducitur ex Glof. in c. 6. D. 77. V. Sequestro, & tenent Abbas in c. 1. b. t. n. 3. & alij DD. Quamvis de Jure Civili in Auth. Episcopo. G. de Episcopo. & Cler. hoc sit absolutè prohibitum. Sed Jus Civile non potest jus inducere in rebus Ecclesiasticis. c. 10. de Constit. Etiam in c. 1. b. t. dicitur: Secundum auctoritatem Canonum modis omnibus prohibendum est, ut nulla foemina ad altare accedere presumat, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare, sive sedere. Ac proinde non est permittendum, quod foeminae ascendant illam Ecclesiae partem, quam presbyterium dicimus, nec possunt transgredi cancellos Hispanè: Varandilla. Uxoribus tamen gubernatorum, & Pro-Regum in Indijs permittitur, quod in Presbyterio Sacram Communionem recipiant, quia eorum mariti, quorum privilegio gaudent, sunt Vicepatroni nomine nostrorum Regum omnium Ecclesiarum novi orbis. Et sic vidij Choro, ut respondent Moniales. c. 29. de Consecr. D. 2.

12 Clerici concubinarij sunt, qui concubinam instar uxoris, vel domi, vel extra, retinent, habentque cum ea assiduam consuetudinem. Barbof. in c. 4. b. t. n. 3. Nec poenas concubinariorum, cum sint odiosae, incurrit Clerici, qui fornicationem sine qualitate concubinatus, committunt. Barbof. in Trid. sess. 25. de Ref. cap. 14. n. 6. Et concubinatus debet esse notorius notorietae facti sufficienter probatus per testes. Tales ergo sunt compellendi a Judice Ecclesiastico poenis, & censuris Ecclesiasticis dimittere concubinas, sed non sunt cogendi, earum dimissionem abjurare ob periculum perjurij, & quia non desunt alia media. c. 3. b. t. Et licet de Jure Communi Clerici concubina

ab Ecclesiastico, ut digniore, & ne divideretur continentia cautarum, possit puniri. Barbof. in c. 2. b. t. n. 4. Tamen in praxi contra eam solent procedere Judices Sæculares. Menoch. de Arbitr. cas. 371. n. 12. Et quidem olim tenebantur fideles vitare Clericum concubinarium notorium notorietae facti, vel juris per sententiam, vel confessionem factam in judicio: nec Sacramenta ab ipso percipere, nec ejus Missam audire poterant. c. 5. c. 6. D. 32. c. 7. c. fin. b. t. Aliud erat de non notorio. Hodie tamen non tenentur eum vitare, etiam si suspensionis censuram ipso jure incurreret, nisi vitandus sit per publicam denuntiationem, ut habetur in Extr. Martini V. Ad evitanda. Suar. de Conf. D. 31. sect. 4. n. 16. Barbof. in c. fin. b. t. n. 3. Sanc. in Trid. 24. de Ref. cap. 8. & sess. 25. cap. 14. sunt stabilitae variae poenae in concubinarjos. Clericus enim concubinarjos etiam in minoribus constitutus, si habeat beneficium, debet in personam moneri, nec sufficit monitio generalis per edictum: si ita monitus non abstineat, ipso facto privatur tertia parte fructuum, obventionum, & proventuum beneficiorum suorum quoracumque, & pensionum, non vero distributionum quotidianarum, ut declaratum testatur. Garc. de Benefic. p. 11. cap. 10. n. 186. Contrarium tenent Barbof. in c. 4. b. t. n. 5. & alij, quae quidem pro Episcopi arbitrio applicant fabricae Ecclesiae, aut alteri presbio loco, sed non tenetur talis Clericus restituere fructus, quousque per sententiam declaratur reus concubinatus. Sed cum sententia declaratoria ad tempus comisi criminis retrotrahatur, tenetur restituere fructus perceptos post commissum crimen. Argi. c. 19. de Heret. in 6. Garc. p. 11. de Benefic. cap. 10. n. 190. Si secunda monitioni non pareat, sed in delicto cum eadem, vel alia perseverat, amittit omnes fructus, & proventus, & pensiones suorum beneficiorum, qui eisdem locis applicantur, & ab administratione beneficiorum suspenditur, quamdiu, Ordinarius, etiam uti Sedis Apostolicae delegatus, arbitratitur. Quod si adhuc in concubinato persistat beneficij, portionibus, & pensionibus quibuscumque Ecclesiasticis perpetuo privatur, & redditur inhabilis ad quoscumque honores, & Dignitates, beneficia, & officia, nec dispensatur cum eo usque ad manifestam ejus vite emendationem. Si contumax in crimine sit, ultra has poenas denique excommunicatur: nec quævis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impedit, & solus Episcopus de

hoc cognoscat, & quidem sine strepitu, & figura judicij, sed sola facti veritate inspecta, si Clericus beneficium non habeat, aut pensionem Ecclesiasticam post monitionem perseverans in delicto puniatur poena carceris, inhabilitate scilicet beneficij, suspensione ab ordine, alijque modis punietur. Si sit Episcopus, & à Synodo Provinciali monitus non abstineat, ipso facto est suspensus, & si contumaciter persistat ad S. Pontificem desertum, qui etiam juxta delicti qualitatem potest privare. Haec omnia habentur in Trid. sess. 25. de Ref. cap. 14.

13 Clericum concubinarium non solum suspensionem, improprie talem, quae reddat illicitam Sacramentorum administrationem, & perceptionem, juxta c. fin. b. t. Sed proprie talem, quatenus est censura Ecclesiastica, incurrit, non tamen ipso jure, sed post sententiam Judicis, Suar. de Conf. D. 31. n. 10. Barbof. in c. fin. b. t. n. 4. Gonz. in c. fin. b. t. n. 2. Et suadet ex Trid. sess. 25. de Ref. cap. 14. ubi dicitur: Suspensionem ab ordine, alijque commodis juxta Sacros Canones puniantur: quae verba non ipso jure incurram, sed infligendam censuram denotant, sic interpretante communi Ecclesiae consuetudine. Contra Abbas. Garc. Covar. Azo. & alios apud citatos: qui tenent hanc suspensionem ipso jure incurri. Clericus in Sacris, qui à suspectarum mulierum colloquio, vel earum consortio, monitus non desistit, excommunicatur. c. 27. b. t. Et contra fornicarios variae quidem poenae in jure sunt statuta: nam in c. 5. D. 82. Jubetur fornicans, decem annis agere poenitentiam, & in c. 15. D. 81. ipis prohibetur ingressus Ecclesiae, aliaque similes poenae sunt statuta, quae ferè in desuetudinem abierunt. Hodie tamen Clericus ob simplicem fornicationem arbitrio Judicis pro qualitate delicti punietur. Glof. in c. 5. D. 82. V. Decem annis. Arg. c. 13. de Vita, & honest. Cler.

TIT. III.

De Clericis Conjugatis.

14 Ordines Sacri, non solum in Ecclesia Latina, quam Occidentalem appellant, sed etiam in Graeca, quam Orientalem vocant, in c. 14. D. 31. sunt impedimentum dirimens ad Matrimonium, ac proinde, nec licite, nec valide possunt contrahere Matrimonium in

per quinque annis mittuntur, vel alijs poenis pro qualitate personarum plecti solent. Etiam de levi adjuvant, & fere eisdem poenis puniuntur conjugati, qui sine licentia uxoris Sacros Ordines suscipiunt, vel Religionem profitentur. *Dian. in Sum. V. Abjurare, n. 7. V. Inquisitores, n. 167.*

18 Clerici in minoribus constituti non solum valide, sed etiam licite possunt matrimonium contrahere. *c. 3. c. 13. c. 14. D. 32. c. 1. b. t.* Et de omnibus minoribus Ordinibus est intelligendus; *Text. in Can. 25. Apost.* Nam licet loquatur tantum de Lectoribus, & Cantoribus, non excludit Ordines, in quibus eadem militat ratio, & solum ponitur illa taxativa: tantum ad excludendos Ordines majores, in quibus est diversa ratio. *Sanch. de Matrim. L. 7. D. 31. n. 6.* Omnes ergo in minoribus constituti, possunt contrahere matrimonium. *L. 39. tit. 6. p. 1. ibi: Tambien los unos, como los otros* (id est, Clerici Græci, & Latini) *pueden casar habiendo quatro grados.* Polluntque sic contrahere, etiam si per errorem credidissent, illis Ordinibus esse casualitatem connexam. Sed cum male concordet Cythara cum Psalterio, id est, Laicalis conversatio cum Clericali ministerio, siquidem uxorem habens cogitat, quomodo placeat ipsi, & ideo minus, quæ Dei viuo valeat cogitare, cum quasi divinus in duo, plenam sui non habeat potestatem, ut ei à quo stipendium recipit plene famuletur, quinimò per tales rerum Ecclesiasticarum substantia solet deperire. *C. 5. b. t. Gloss. ibid. V. Cythara.* Ideo tales inhabiles, & incapaces habentur ad obtinenda beneficia Ecclesiastica, & amittunt gratias expectativas, accessum, regressum, & quodcumque jus spirituale ad beneficia Ecclesiastica, quod ante matrimonium ex nominatione, vel presentatione eis competeat. *Barbos. de Offic. Episcop. alleg. 57. n. 205. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 42. n. 7.* Quin & hujusmodi Clerici Matrimonium contrahentes, etiam beneficiis antiquis, & pensionibus, alijsque hujusmodi, si quæ habebant, privantur. *c. 1. c. 3. c. 5. b. t. Sanch. de Matr. L. 7. D. 42. n. 14.* Nec juvantur regula de triennali possessione, qua etiam inhabiles, & irregulares non molestantur in possessione, quia Clerici ex eo, quod conjugium injissent tanquam Laici, ac proinde beneficiorum incapaces. Ex hac ergo incompatibilitate matrimonij cum beneficio, & simul ex quadam tacita renuntiatione efficaci, qua per matrimonium contractum Clerici beneficiis renuntiant,

his privantur ipso jure, non tamen per sponsalia, bene tamen quando matrimonium contrahunt, licet sit ratum tantum. Er cum per ipsum sit beneficium extinctum, non recuperatur, etiam mortua uxore, nec Religionem ingressa ante matrimonij consummationem; *arg. c. 8. 7. q. 1. Cl. 4. de Rescript.* Nec ad talem privationem est necessaria Judicis sententia. *Sanch. de Matr. lib. 7. D. 43.* Ac proinde à die contracti matrimonij tenentur tales Clerici restituere redditus beneficij; nec permutatio, vel resignatio post matrimonium facta valet, sed ex tunc potest ab alio tanquam vacans impetrari. *Gl. in c. 1. b. t. V. Relinquenda. Gonz. in c. 5. b. t. n. 2. Sanch. de Matr. L. 7. D. 42. n. 4. Barbos. de Offic. Episcop. alleg. 57. ex n. 202.* Quando dicitur in *c. 1. c. 3. b. t.* quod Clerici compellantur ad relinquenda beneficia intelligitur de possessione, vel retentione beneficiorum, non vero de jure, vel titulo ipsorum, ut notat *Gloss. in c. 1. b. t. V. Relinquenda. Sanch. de Matr. lib. 7. D. 42. n. 19.*

19 Aliquanto certæ pensiones, vel potius stipendia assignantur servientibus Ecclesiæ pro Ministerio aliquo temporalis, ut Cantori, Organædo, Sacristæ, Advocato, & alijs, quæ quidem, cum non sint cum Matrimonio incompatibiles, nec per ipsum amittuntur. *Sanch. l. 7. de Matr. D. 44. n. 4.* Imò & pensiones Ecclesiasticæ, quæ Titulo Clericali conceduntur, possunt post Matrimonium retineri ex dispensatione Pontificis: nec enim alius in hoc potest dispensare, cum sit Lex Ecclesiastica, in qua solus Papa dispensat, maxime cum hæc dispensatio alijs negari colligatur, ex *c. 5. b. t. Sanch. l. 7. de Matr. D. 42. n. 18.* Milites Lauretani, S. Mauriti, S. Stephani, & alij habent dispensationem, ut retineant post Matrimonium pensiones Ecclesiasticas, quas habebant. *Barbos. in c. 1. b. t. n. 6.* Etiam cum alijs particularibus ex justa causa dispensat Papa, ut tales pensiones, etiam conjugati habeant, & Hispani dicimus: *Cavalleros. Sobrin. Diccionario. Españ. V. Cavallero,* idem est de alijs beneficijs Ecclesiasticis, quæ possunt à conjugatis haberi ex Pontificis dispensatione. *c. 7. b. t. Junct. Gloss. fin. ibid.* Si Clericus in minoribus contrahat matrimonium, quod ob aliquod impedimentum, vel defectum contentus, sit invalidum, etiam beneficia amittere ipso facto tenent. *Abb. & Imol. in c. 7. b. t. Garc. de Benefic. p. 11. c. 8. n. 7. Less. de Just. & Jur. lib. 2. cap. 34. n. 113. Barbos. de Offic. Episcop.*

cop. alleg. 57. n. 207. Greg. Lop. in l. 41. tit. 6. p. 1. V. El beneficio. Sed verius *Sanch. l. 7. de Matr. D. 43. n. 3.* & alij tenent, quod licet per sententiam Judicis talis Clericus privandus sit beneficio, nisi cum eo dispenderit, nec tamen ipso jure beneficia amittere: quia non præstat impedimentum, quod de jure non sortitur effectum. *c. 52. de Regul. jur. in 6.* Et cum Matrimonium sit nullum, nullam incompatibilitatem dicit cum beneficio, nec renuntiationem efficacem beneficij, cum hæc sit præcipua privationis ratio. Nec in jure invenitur textus talem privationem imponens, quinimò loquuntur de Matrimonio valido, ut in *c. 1. b. t.* Ubi Clerici contrahentes compelluntur uxores retinere, licet in alijs casibus ad privationem sufficit sola facti attentatio, sic disponente jure, & ideo per ademptionem secundi beneficij, si sit curatum, vacat ipso jure primum, etiam adeptio secundi sit irrita. *c. 18. de Prob. in 6.* Etiam Episcopus ab uno Episcopatu ad alium propria autoritate transiens priori privatur, licet non consequatur posteriorem. *c. 3. de Transl. Episcop. sed hæc non debent trahi ad consequentias sine positivo fundamento. L. 14. ff. de Legib.*

20 Clerici in Minoribus constituti contrahentes Matrimonium, dum uxoribus cohabitant, solum gaudent privilegio fori, & Canonis. *Si quis suadente, 17. q. 4.* dummodo servent simul, & copulative conditiones requisitas à jure in *c. un. b. t. in 6.* Scilicet: quod cum unica, & Virgine sint conjugati, quod habitum, & tonsuram deferant Clericalem, & denique, quod addidit. *Trid. sess. 23. de Ref. cap. 6.* Scilicet, quod aliqui Ecclesiæ ex Episcopi designatione interserviant, ita ut una tantum ex his conditionibus deficiente dicatur privilegium non gaudeant. Si tamen hoc privilegium amiserint per habitus depositionem, si ipsum non fraudulenter, sed bona fide reamant, non solum, quando uxor est mortua, sed etiam ipsa vivente, privilegium, quod erat, non extinctum, sed suspensum, recuperant. *Gloss. in Cl. 1. de Vita, & honest. V. Quandiu, Sanch. l. 7. de Matr. D. 46. n. 39. & 30.* Imò si vivente uxore Clericus de illius consensu ab ea separetur, modoque legitimo ordinetur, gaudebit omnibus privilegijs Clericalibus. Idem à fortiori est dicendum, si ea mortua Clericus redeat ad propria Clericorum ministeria. *Vallenf. b. t. §. 3. n. 5.* Si hæc conditiones non servent, utroque privilegio fori, & Canonis pri-

vanantur, ut ait *Gloss. in c. un. b. t. in 6.* Et quidem citra admonitionem, vel judicis declarationem, cum non per modum poenæ, sed per defectum conditionis requisitæ, imponatur hæc privatio. *Barbos. de Offic. Episcop. alleg. 12. n. 19. & 22.* Quid sit de Jure Communi antiquo in *c. fin. de Vit. & honest. Cler.* Quoad cætera privilegia Clericalia: tales Clerici conjugati, etiam si supradictas condiciones servent, pro Laicis habentur, ac proinde tenentur solvere tributa, gabellas, & vectigalia, sicut ceteri Laici. *c. 7. b. t. & ibid. Gloss. c. 9. b. t. c. un. eod. in 6. l. 49. tit. 6. p. 1. Non se pueden casar, que non den al Rey sus pechos, & demás tenudos son de hacer los otros fueros, que hacen los Legos.* Clerici ergo conjugati, etiam habentes prædictas condiciones, solum gaudent privilegio fori in causis criminalibus, sive criminaliter, sive civiliter intententur, ut clarè deducitur ex *c. un. b. t. in 6.* nam sic melius consultat decetia, & honori Clericalis status, & aliunde jurisdictioni Principum Sæcularium, non nimis coarctatur, sicut fieret, si hoc privilegium ad quamcumque causam civilem extendere-tur, & hanc sententiam tenent. *Sanch. de Matrim. c. 7. D. 46. n. 22. Gonz. in c. 9. b. t. n. 3. Suar. Covarrub. & alij;* & ita declaratum à Congreg. Concil. refert. *Barbos. in Trid. sess. 23. c. 6. n. 44. contra Lapum, Francum, & alios,* qui hoc privilegium, etiam ad causas civiles extendunt. Similiter Clericus, qui ante Matrimonium deliquit, etiam post illud non deferat habitum, & tonsuram, quia attenditur tempus commissi delicti. *L. 1. ff. de Penis,* gaudet privilegio fori. *Sanch. de Matrim. L. 7. D. 46. n. 4.* Judices Sæculares, quamvis de causis purè civilibus Clericorum conjugatorum possint cognoscere, non tamen possunt eos apprehendere, & in carcerem conjicere, ut contra *Sanch. de Matrim. L. 7. D. 46. n. 23. Covarr. Guier. & Montal. tenent declaratum à Congreg. Fagn. in C. Proposuisse, de Foro compet. n. 28. & alij;* quia eorum personæ sunt exemptæ à jurisdictione Laicorum, etiam si per Sacros Canones subdantur Laicis in causis mere civilibus Clericus conjugatus dicitur conditionibus præditus, non amittit privilegium fori, etiam si vacet negotiationi, quia in his non est indecens, sic negotiari ad victum honestum querendum, cum magis ad Laicorum, quam Clericorum statum accedant, nec unquam est hoc in jure prohibitorum. *c. 7. b. t. Sanch. de Matrim. lib. 7. D. 46. n. 26. Barbos. de Offic. Episcop.*

TIT. IV.

De Clericis non residentibus in Ecclesia, vel Prabenda.

21 **R**esidentia est mansio, seu commoratio assidua moraliter in Ecclesia, seu loco beneficii causa servitij Ecclesiastici personaliter praestandi. Cum enim in beneficii collatione personae industria eligatur, c. 12. de Offic. delegat. in 6. Non satisfaciunt Parochus si per Vicarios, vel Capellanos opera sui Ministerij exerceat, sed debet per se ipsum curam gerere animarum, saltem aliquoties, praesertim sic postulantibus Parochianis, c. 4. & 6. h. t. c. 30. §. Qui vero, de Prab. Trid. sess. 23. de Reform. cap. 1. Residere ergo tenentur omnes beneficium aliquod habentes, scilicet Patriarcha, Episcopi, Abbates, Praepositi, Parochi, & alij curam animarum habentes, c. 2. c. 3. h. t. Trid. sess. 6. de Reform. cap. 1. & sess. 23. de Ref. cap. 1. Nam Pastores debent paecere, & regere suum gregem, non mercenario committere; nam ut Trid. sess. 6. de Ref. cap. 1. de his ait: *Implere autem illud (id est suum officium) se nequaquam posse sciunt, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant, atque ovium suarum, quarum sanguis, de eorum est manibus a Supremo Iudice requirendus, custodia minime incumbant, cum certissimum sit, non admitti Pastoris excusationem, si lupus oves comedit, & pastor nescit.*

22 Item residere etiam tenentur omnes, qui in aliqua Ecclesia Cathedrali, vel Collegiata habent dignitatem, personatum, administrationem, officium, prabendam, vel portionem, c. 16. h. t. Trid. sess. 24. de Ref. c. 12. Imò & beneficium simplex obtinentes residere debent, c. 3. c. 6. h. t. c. 13. de Prabend. Quia beneficium datur propter officium. Sed obligatio praedictorum ad residentiam solum à Jure Ecclesiastico provenit, ac proinde, tum dispensatione Pontificia, tum contraria consuetudine tolli potest. Et sanè hic rigor non ubique servatur: quia in pluribus Ecclesijs sufficit, ad lucrandam prabendam grossiam, si aliqua parte anni Canonici resident, praecipue in nostra Hispania, ut notat *Garc. de Benef. p. 3. cap. 2. n. 330.* Imò & in celeberrima Toletana Ecclesia

Canonicus assidens die S. Michaelis, si non salior, lucratur totius anni redditus grossios. Habentes ergo hujusmodi Præbendas, Canonicatus, & Dignitates non obligantur simpliciter ad residentiam, sed tantum sub conditione fructus percipiendi: quod si non resident, sustinent poenam, sed non peccant: decentius tamen erit, & ad decorem Ecclesiae, & ipsorum Canonicorum officium valde conducens, si frequenter choro adsint, in quo tamquam spirituales Milites merent stipendia, alias, licet, vitent culpam, non merentur laudem. Canonici Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiarum, non solum debent residere in loco suarum Præbendarum, sed insuper debent choro interesse, c. 32. de Prabend. c. un. h. t. in 6. Et per se ipsos canere, saltem spectato juris rigore, c. 2. D. 91. Trid. sess. 24. de Ref. cap. 12. ibi: *Atque in choro ad psallendum instituta, hymnis, & canticis Dei nomini reverenter, disinctè, devotèque laudare.* Et ibid. *Barbos. n. fin. ubi plures citans, ait, per hunc textum teneri Canonicos sub onere, & obligatione restitutionis distributionum psallere, seu canere in choro, & non satisfacere, si solum assistant, & per Capellanos, seu alios Beneficiarios psallant, ipsi verò, vel ibi, vel domi privatim recitent horas, & tenent suar. de Relig. tom. 2. lib. 4. de Horis Can. cap. 12. n. 10. Gonz. in c. 7. h. t. n. 5. & alij. Sed prevaluit consuetudo, quod Canonici distributiones, etiam quotidianas capiant: quamvis ipsi non psallant, sed hoc faciunt Cantores, sufficiens, si ipsi submissa voce horas recitent. Imò majori decentia, concentu, & devotione hæc obligatio cantandi Divinum Officium hodie adimpletur per Cantores dexterrimos, qui in Ecclesijs praecipue in nostra Hispania ad hoc munus deputantur. Et contentiunt suar. ubi supr. n. 13. Barb. in Trid. sess. 24. de Ref. cap. 12. n. fin. Gonz. in c. 7. h. t. n. 5. Imò *Garc. de Benef. p. 3. cap. 2. n. 514.* ait: ad lucrandos fructus, & distributiones sufficere solam assistentiam Canonicorum in choro, etiam si non cantent, nec sint attenti, sed cum alijs loquantur, quamquam in hoc male faciant, & si excessus fuerit notabilis, peccant mortaliter. Et licet Trid. sess. 24. de Ref. cap. 12. videatur excludere consuetudinem, etiam immemorabilem, qua Canonici ultra tres menses possint abesse: tamen in Ecclesia Toletana, & alijs Ecclesijs Hispaniae consuetudine immemorabili, se à residentia defendere praetendunt. *Garcia de Benef. p. 3. cap. 2.**

cap. 2. n. 196. Beneficium simplex habentes regulariter, consuetudine sic jus interpretant, residere non tenentur, sed per alium oneri Milliarum satisfacere possunt, ut declaratum asserit *Garc. de Benef. p. 3. cap. 2. n. 3. & 8.* Et etiam in fundatione dicitur, quod Capellanus tot Millas celebret, Beneficiatus per substitutum satisfaciit: nec potest ab Episcopo compelli, per se ipsum celebrare: imò nec necessarium est, ut Capellanus Sacerdos sit. Clerici habentes praesimonia, id est, quasi stipendia, quae dantur: v. g. ad prosequenda studia, cum nullum servitium annexum habeant, non tenentur residere in Ecclesia, unde ea percipiunt, nec ipsi per se, vel per Vicarium deservire, sed ad Horas Canonicas, vel Officium Parvum B. Virg. privatim recitandum tantum tenentur. *Garc. de Benef. p. 3. cap. 2. n. 2. & alij. c. 23.* Episcopi, etiam Cardinales sunt, Parochi, & ceteri, quocumque nomine nuncupentur, curam animarum habentes Jure Divino, & Naturali ad residentiam tenentur, ut contra Ambrosium Catherinam tenet communis DD. juxta *Garc. de Benef. p. 3. cap. 2. n. 16. Barb. de Offic. Episc. alleg. 53. in 2. Et in Trid. sess. 23. cap. 1.* Quod probatur: ex illo Christi D. *Pasce oves meas.* Quod quidem Pastoris officium Episcopus, & Parochos habere clare deducitur ex Trid. sess. 6. de Ref. cap. 1. Et luculentius habetur sess. 23. de Ref. cap. 1. ibi: *Cum precepto Divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, verbique Divini predicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere: declarat Sacrosancta Synodus: obligari ad personalem in sua Ecclesia, vel Dioecesi residentiam, ubi injuncto sibi officio desungi teneantur.* Et ratio est: Nam quilibet absolute, Jure Naturali tenetur rite adimplere officium ab ipso susceptum: quod non possunt facere, qui curam animarum habent, nisi resident. Potest nihilominus Papa in residentia dispensare, sicut in voto, & juramento, licet eorum obligatio Jure Divini, ac Naturalis sit, quia ut Christi Vicario est concessa potestas declarandi in hoc casu, vel persona particulari, vel circumstantia, non obligare illud praescriptum: siquidem illa obligatio aliquomodo conditionata est, scilicet, nisi aliqua justa causa excuset, ut deducitur ex doctrina *D. Thom. 2. 2. q. 185. art. 5. in corp.* Sic Papa potest dispensare in residentia, quando aliquis duos obtinet Episcopatus, vel Parochias, vel quando Monasterio annexitur beneficium curatum, & licet Monasterij Praelatus sit Parochus principalis, per Vicarium temporalem, vel perpetuum administrat: sic Beneficium Parochiale Oppidi de Navalcarnero annexum est Collegio Maximo Complutensis nostrae Societatis, quin Rector Complutensis Collegij in tali Parochia resident, non tamen potest per consuetudinem etiam immemorabilem induci, quod Parochus non residat: personaliter: nam à Trid. tollitur, ut irrationalis, & habetur, ut corruptela. Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. Licet alij aliter sentiant. Si quis confert beneficium curatum, vel dignitatem ei, qui non potest in eo personaliter residere: & qui beneficium receperit illud amittit, & qui dedit, privatur pro eo vice potestate conferendi illud beneficium, vel dignitatem, c. 3. h. t. Non tamen ipso facto, sed per sententiam: licet quando eligitur persona inhabilis ex defectu aetatis, scientiae, naturalium, &c. ipso jure privetur sic eligens eligendi potestate, c. 7. Si fin. de Electioni. 24. Episcopus residere tenetur in sua Dioecesi, & praecipue in Civitate, in qua est Cathedra Episcopalis, c. 21. 7. q. 1. Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. Nisi causa visitandi, vel alia justa causa, vel consuetudine à tali residentia in Civitate excusetur. Sic Archiepiscopi Toletani regulariter resident Matriti. Parochus debet residere in domo Parochiali, vel prope Ecclesiam, etiam si major pars Populi, ut in his partibus Indiae contingit, longè ab Ecclesia degat. *Barbos. ad Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. n. 45.* vel saltem intra limites Parochiae ex Congreg. Cardin. Etiam si tres, vel quatuor tantum incolae remanerint in Parochia, nisi Parochialis Ecclesia in totum Parochianos habere desierit. *Barbos. in Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. n. 27.* Si quis duo beneficia ad residentiam obligantia incorporata habeat in majori Ecclesia, Hispanè: *Cabecera*, residere tenetur. Ecclesiae verò unitae, Hispanè: *Vista*, per Vicarium deserviet, c. 30. §. *Qui vero, de Prab.* si duo beneficia non unita ex dispensatione obtineat, & utrumque sit curatum, vel utrumque simplex, residere debet in loco digniori, quod si non confert, quisnam sit dignior, in frequentiori debet residere, & ceteris paribus, potius in Civitate, quam extra eam. *Garcia de Benef. p. 3. cap. 2. n. 179.* Si aliud simplex sit, aliud curatum, in hoc ob necessitatem animarum residere tenetur. *Ex cons. Cupientes S. Pij V. an. 1568. Barb. de Offic. Tom. I.*

copatus, vel Parochias, vel quando Monasterio annexitur beneficium curatum, & licet Monasterij Praelatus sit Parochus principalis, per Vicarium temporalem, vel perpetuum administrat: sic Beneficium Parochiale Oppidi de Navalcarnero annexum est Collegio Maximo Complutensis nostrae Societatis, quin Rector Complutensis Collegij in tali Parochia resident, non tamen potest per consuetudinem etiam immemorabilem induci, quod Parochus non residat: personaliter: nam à Trid. tollitur, ut irrationalis, & habetur, ut corruptela. Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. Licet alij aliter sentiant. Si quis confert beneficium curatum, vel dignitatem ei, qui non potest in eo personaliter residere: & qui beneficium receperit illud amittit, & qui dedit, privatur pro eo vice potestate conferendi illud beneficium, vel dignitatem, c. 3. h. t. Non tamen ipso facto, sed per sententiam: licet quando eligitur persona inhabilis ex defectu aetatis, scientiae, naturalium, &c. ipso jure privetur sic eligens eligendi potestate, c. 7. Si fin. de Electioni. 24. Episcopus residere tenetur in sua Dioecesi, & praecipue in Civitate, in qua est Cathedra Episcopalis, c. 21. 7. q. 1. Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. Nisi causa visitandi, vel alia justa causa, vel consuetudine à tali residentia in Civitate excusetur. Sic Archiepiscopi Toletani regulariter resident Matriti. Parochus debet residere in domo Parochiali, vel prope Ecclesiam, etiam si major pars Populi, ut in his partibus Indiae contingit, longè ab Ecclesia degat. *Barbos. ad Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. n. 45.* vel saltem intra limites Parochiae ex Congreg. Cardin. Etiam si tres, vel quatuor tantum incolae remanerint in Parochia, nisi Parochialis Ecclesia in totum Parochianos habere desierit. *Barbos. in Trid. sess. 23. de Ref. cap. 1. n. 27.* Si quis duo beneficia ad residentiam obligantia incorporata habeat in majori Ecclesia, Hispanè: *Cabecera*, residere tenetur. Ecclesiae verò unitae, Hispanè: *Vista*, per Vicarium deserviet, c. 30. §. *Qui vero, de Prab.* si duo beneficia non unita ex dispensatione obtineat, & utrumque sit curatum, vel utrumque simplex, residere debet in loco digniori, quod si non confert, quisnam sit dignior, in frequentiori debet residere, & ceteris paribus, potius in Civitate, quam extra eam. *Garcia de Benef. p. 3. cap. 2. n. 179.* Si aliud simplex sit, aliud curatum, in hoc ob necessitatem animarum residere tenetur. *Ex cons. Cupientes S. Pij V. an. 1568. Barb. de Offic. Tom. I.*